

through tourism activity, and depends on the tourist expenses of the tourist.

The problems of tourism industry formation in the region have been considered. The basic indicators of tourism activity have been revealed. The basic conceptual approaches to strategy formation of the tourism industry effective development in Ternopil region have been revealed. The nature of the conceptual approaches evolution to the development of tourism in the region has been analyzed. The concept model of the development of Ternopil region as a tourism region has been proposed.

Ternopil Regional Council adopted «The Strategy for the development of the region for the period up to 2015», in June 2008. It is of great importance for the tourism industry. It includes three components that define Ternopil region as a region: a competitive economy, a clean natural environment, a highly developed culture and recreation, with a high level of development of human resources and productive employment of the population. In 2017, a new program for tourism development in the region was adopted.

Keywords: tourism resources, Ternopil region, indicators of tourism activity, effective development strategies of the tourist industry.

Надійшла 04.11.2017р.

УДК 796.5

Валентина ОСТАПЧУК

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНИХ ТУРИСТСЬКИХ ПОХОДІВ В УКРАЇНІ

Дослідження присвячене сучасним особливостям динаміки й географії спортивних туристських походів в Україні. Шляхом аналізу динаміки спортивних туристських походів, проведених за останні дванадцять років, визначаються сучасний стан і проблеми розвитку спортивного туризму в Україні. Простежуються особливості динаміки кількості категорійних і ступеневих спортивних походів, розглянутих і зарахованих з окремих видів спортивного туризму, насамперед, пішохідного. На основі звітів обласних Федерацій спортивного туризму та підсумків щорічних Чемпіонатів України спортивних туристських походів аналізуються особливості географії спортивних туристських походів як у світі, так і в розрізі головних туристських регіонів України. На основі виявлених статистичних закономірностей аналізуються чинники та проблеми розвитку спортивного туризму в Україні та їх особливості на сучасному етапі. Такий статистичний аналіз проводиться вперше, що й визначає головну наукову новизну дослідження.

Ключові слова: категорійні та ступеневі туристські походи, види спортивного туризму.

Постановка проблеми. Туризм як важлива сфера людської діяльності є надзвичайно динамічним, перспективним, багатогранним за своєю сутністю явищем. Це - і суттєва частина економік багатьох країн, і можливість змістовного відпочинку для мільйонів людей, і вид спорту, і один із напрямків позашкільної освіти. Спортивний туризм (СТ) є важливою та своєрідною стороною даного явища, що потребує належного вивчення з метою виявлення й аналізу особливостей і проблем його розвитку, насамперед, на сучасному досить складному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття обґрунтуванню теоретичних засад розвитку рекреації й туризму в Україні і світі приділяється значна увага вітчизняних учених. Теоретико-методологічні аспекти й історію розвитку оздоровчо-спортивного туризму в Україні і світі у своїх працях висвітлювали такі визначні вчені як Федорченко В.К., Цибух В.І., Крачило М.П., Попович С.І., Науменко Т.П., Хлоп'як С.В., Школа І.М. та інші. Достатньо багато робіт присвячено розвитку туристичної галузі та її регіональним аспектам, при цьому питанням стану, проблем і перспектив розвитку спортивного туризму, насамперед в Україні, вивчені недостатньо. Значною мірою це можна пояснити відсутністю повної комплексної інформації

про статистичні показники, аналіз яких дозволив би простежити головні напрямки, географію й динаміку розвитку спортивного туризму протягом тривалого проміжку часу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. За часів незалежного розвитку України, на жаль, не вдалося зберегти основні позитивні здобутки колишнього самодіяльного туризму, такі як його соціальний і масовий характер, фінансову підтримку, насамперед, дитячо-юнацького туризму, налагоджену систему підготовки спортивних та громадських туристських кадрів. Значною мірою здачу позицій можна пояснити об'єктивними особливостями соціально-економічного розвитку утворених незалежних держав.

Інші особливості сучасного СТ, насамперед, зниження ролі туристських походів у підготовці туристів-спортсменів, вочевидь, є наслідком внутрішньо обумовленого процесу розвитку – зміщення інтересів і вподобань молоді, яка цікавиться СТ. Такі тенденції дуже неоднозначно сприймаються прибічниками традиційного розвитку СТ. Багато дискусій викликає те, що зараз високі спортивні розряди і звання в туризмі можна отримати, лише беручи участь у змаганнях з видів туризму, причому, навіть, у закритих приміщеннях, по суті, не "відчувши" рюкзака на плечах і не володіючи навичками існування в умовах при-

родного середовища. Такий підхід не дозволяє повною мірою реалізувати такі важливі виховні можливості туризму як залучення дітей і молоді до активного способу життя, особливо в часи тотальної залежності від комп'ютерів, набуття вмінь і навичок виживання в екстремальних ситуаціях, гармонійний фізичний розвиток особистості, пізнання природи своєї і інших країн.

На думку автора, зменшенню ролі походів у дитячо-юнацькому туризмі могли сприяти прийняті й рекомендовані МОН України Орієнтовні навчальні програми туристсько-краєзнавчих об'єднань учнівської молоді за загальною редакцією Ю.В. Штангея (1996), де наведені вимоги до спортивних здобутків вихованців гуртків другого і особливо третього років підготовки. Вочевидь, для дитини (зазвичай 12-14-річного віку), виконання II-I спортивного розряду з туризму шляхом участі в спортивних туристських походах відповідних категорій складності є надзвичайно складним порівняно з можливістю досягнення тих самих спортивних результатів через участь у змаганнях з видів туризму. Окрім того, підготовка і проведення туристських походів вимагає від керівника гуртка або секції неабияких затрат фізичних і психічних сил, а від учасників – фінансових затрат.

Формулювання цілей статті. Проте, на думку автора, саме туристські спортивні походи (СП) є найбільш об'єктивним показником стану розвитку СТ на сучасному етапі. При цьому кількість категорійних СП та їх учасників може розглядатися як показник рівня підготовки спортсменів-розрядників, у той час як кількість ступеневих СП і їх учасників можна розглядати як відносний показник стану розвитку дитячо-юнацького туризму. Такий підхід до аналізу зумовлений головним чином обмеженістю наявної у доступі статистичної інформації, практично єдиним джерелом якої є щорічні звіти Центральної маршрутно-кваліфікаційної комісії (ЦМКК) Федерації СТ України [Офіційний сайт Федерації]. Дане дослідження розширює й доповнює оновленою статистикою аналіз стану й особливостей розвитку СТ в Україні [Останчук, 2016: с.49], додаючи до аналізу ще й географічний

аспект.

Отже, основним завданням даного дослідження є аналіз динаміки та географії СП в Україні на основі статистичних даних про ступеневі та категорійні СП за 2005-2016 рр., представлених у щорічних звітах ЦМКК Федерації СТ України.

Виклад основного матеріалу. На жаль, у звітах ЦМКК не виділена окремо інформація, надана МКК закладів освіти, щоб проаналізувати динаміку ступеневих і категорійних СП учнівської та студентської молоді. Проте, зважаючи на те, що значна частина СП за участю учнівської молоді – це походи вихідного дня та ступеневі (некатегорійні) походи, їх кількість і видова структура може розглядатися як певне відображення стану розвитку дитячо-юнацького туризму в Україні. За такого підходу порівняльний аналіз кількісних показників ступеневих і категорійних СП дозволяє виявити загальні спільні і відмінні тенденції сучасного розвитку як СТ загалом, так і дитячо-юнацького туризму зокрема.

Насьогодні щорічні звіти ЦМКК Федерації СТ України про СП є найбільш репрезентативним джерелом інформації, при тому що ставитися до представлених у них показників слід з певною обережністю [Останчук, 2016: с.50]. Інформація про географію СП є ще більш обмеженою. У зазначених звітах ЦМКК дані про райони проведення походів присутні лише за 2012, 2013 і 2014 роки, що не дозволяє виявити й обґрунтувати тенденції їх динаміки. Однак, і такий обмежений аналіз є корисним для отримання загальних уявлень про сучасні тенденції географії СП.

Певний інтерес становить також аналіз співвідношення ступеневих і категорійних СП з різних видів туризму, оскільки некатегорійні (ступеневі) походи, на думку автора, значною мірою відображають і дозволяють проаналізувати особливості, рівень і стан розвитку дитячо-юнацького туризму.

В табл. 1 і 2 подана узагальнена інформація про кількість категорійних і ступеневих СП та їх учасників з окремих видів туризму у 2005-2016 рр., яка сама по собі може становити певний інтерес.

Таблиця 1.

Загальна кількість категорійних спортивних походів (у чисельнику) та їх учасників (у знаменнику) з окремих видів туризму (2005-2016 рр.) *

Рік/Вид туризму	пішохідний	лижний	гірський	водний	велo	автомото	спелеo	вітрильний	Разом
2005	315/2845	28/221	95/739	111/1020	78/478	1/4	19/188	6/34	653/5529
2006	486/4703	33/238	143/1138	136/1278	81/520	2/10	10/92	40/272	931/8251
2007	448/4390	25/186	136/1043	136/1253	89/665	0/0	15/116	7/43	856/7696
2008	647/6443	23/170	189/1430	204/1896	113/783	4/31	8/70	7/41	1195/10864

2009	491/4570	16/114	114/1253	159/1456	122/790	7/58	5/58	1/4	941/8303
2010	517/4736	17/140	114/984	154/1460	171/811	6/34	6/46	1/13	986/8324
2011	534/5201	17/139	84/683	155/1397	201/1188	8/32	5/43	2/14	1006/8697
2012	419/3778	22/169	106/860	156/1385	190/1117	13/185	11/101	7/56	924/7551
2013	423/4054	19/166	100/816	129/1195	199/1234	10/31	10/92	8/60	898/7648
2014	267/2317	6/46	23/188	85/820	135/802	7/16	6/52	0/0	529/4241
2015	171/1604	18/76	25/163	85/736	81/518	6/24	3/25	2/11	391/3157
2016	169/1603	9/77	28/210	57/496	102/612	15/54	7/57	2/11	389/3120
Разом	4887/ 46244	233/ 1742	1157/ 9507	1567/ 14392	1562/ 9518	69/ 479	105/ 1035	83/ 559	9663/ 83381

* - таблиця складена автором за даними щорічних звітів ЦМКК про роботу ОМКК ФСТУ

Таблиця 2.

Загальна кількість ступеневих спортивних походів (у чисельнику) та їх учасників (у знаменнику) з окремих видів туризму (2005-2016 рр.) *

Рік \ Вид туризму	пішохідний	лижний	гірський	водний	вело	авто-мото	спелео	вітрильний	Разом
2005	1667/20893	7/80	14/185	23/273	59/676	1/4	13/70	0/0	1784/22181
2006	1373/17636	5/48	8/71	27/268	59/688	0/0	8/98	0/0	1480/18809
2007	859/10186	4/29	25/288	41/625	27/238	0/0	4/46	0/0	960/11412
2008	1669/22114	9/95	55/429	66/617	51/556	1/9	24/139	0/0	1875/23959
2009	1429/16231	3/26	17/174	66/612	60/556	0/0	7/56	0/0	1582/17655
2010	1410/16999	7/68	7/50	55/587	86/696	0/0	9/91	0/0	1574/18491
2011	1128/13619	6/49	2/19	63/648	44/372	0/0	10/97	0/0	1253/14804
2012	1198/13341	7/82	10/78	80/892	42/408	0/0	3/30	0/0	1340/14831
2013	971/11513	4/45	1/3	57/792	29/247	0/0	4/40	0/0	1066/12640
2014	598/6783	8/94	1/11	56/611	33/332	0/0	1/9	0/0	697/7840
2015	306/3873	2/20	0/0	32/378	27/295	0/0	2/19	0/0	369/4585
2016	484/5599	1/12	0/0	26/349	21/192	0/0	4/34	0/0	536/6186
Разом	13092/ 158787	63/ 648	140/ 1308	592/ 6652	538/ 5256	2/ 13	89/ 729	0/ 0	14516/ 173393

* - таблиця складена автором за даними щорічних звітів ЦМКК про роботу ОМКК ФСТУ

З метою аналізу співвідношення кількості категорійних і ступеневих СП з окремих видів туризму складено таблицю 3, в якій

представлена частка СП, яка припадає на кожен з видів СТ.

Таблиця 3.

Співвідношення сумарної кількості категорійних (ліворуч) і ступеневих (праворуч) спортивних походів за 2005-2016 рр. за видами туризму

СП \ Вид туризму	пішохідний	лижний	гірський	водний	вело	авто-мото	спелео	вітрильний
Категорійні	50,6	2,4	12,0	16,2	16,2	0,7	1,1	0,9
Ступеневі	90,2	0,4	1,0	4,1	3,7	0,0	0,6	0,0

Щодо масовості категорійних походів першість традиційно тримає пішохідний туризм, на який припадає більше половини їх загальної кількості (4887 походів та 46244 учасники за останні дванадцять років). Адже піші походи практично не вимагають спеціального туристського спорядження (принаймні, ступеневі та походи I-II категорій складності) та базуються на багатих можливостях для їх проведення на теренах нашої держави, насамперед, у Карпатах та в Гірському Криму. Значною популярністю користуються також водні, велосипедні та гірські походи. При цьому можливості для проведення навіть складних водних і велопоходів досить широко представлені на території України, тоді як

категорійні гірські походи (за винятком експериментальних маршрутів) традиційно проходять у горах Кавказу, Паміру, Алтаю тощо. Потреба значних фінансових витрат призвела до суттєвого зменшення масовості гірських походів порівняно з рівнем часів СРСР. Значною мірою втратили свої позиції з часів 70-80-х років минулого століття і спелеопоходи (лише 95 упродовж останніх десяти років), при тому що наша країна володіє можливостями проведення найскладніших спелеопоходів у Гірському Криму та на Поділлі. Пояснити це можна тим, що більшість спелеологічних заходів на сьогодні проводиться поза сферою діяльності Федерації СТ. Незначною, порівняно з рівнем часів розквіту самодіяльно-

го туризму в СРСР, є і частка категорійних лижних походів.

Видове співвідношення ступеневих СП загалом подібне до категорійних, проте частки походів з окремих видів туризму суттєво різняться. На піші ступеневі походи припадає лєвова частка – 90 %; на традиційно популярні серед учнівської та студентської молоді водні та велосипедні походи – по 4 %. На інші види

туризму припадає вкрай мала частка ступеневих походів як через віковий ценз (наприклад, автомо- та вітрильний туризм), так і через складність організації та проведення таких походів (гірський, лижний і спелеотуризм).

Динаміка загальної кількості категорійних і ступеневих СП за 2005-2016 рр. представлена на рис. 1.

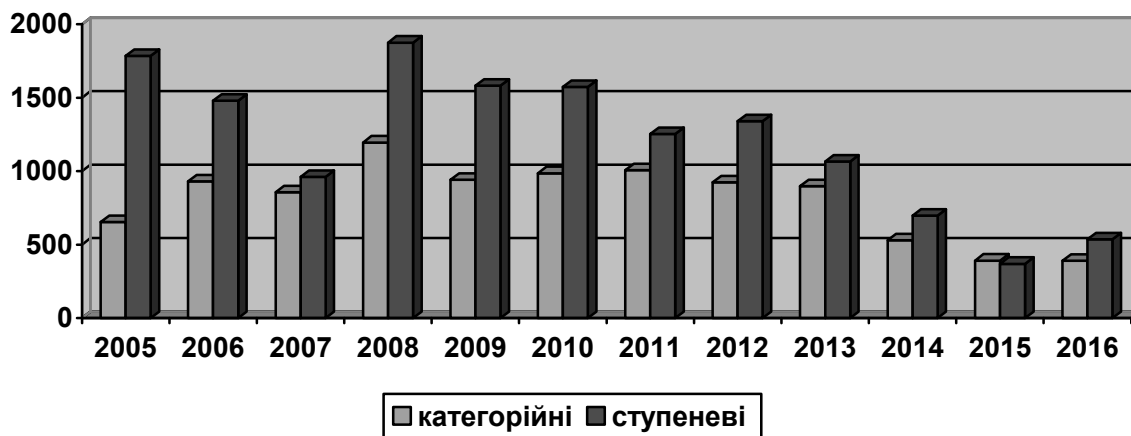

Рис. 1. Загальна кількість категорійних і ступеневих спортивних походів за 2005-2016 рр.

Попри незначну міжрічну мінливість простежується досить чітка тенденція: збільшення (після глибокої кризи 1990-х років) кількості як категорійних, так і ступеневих СП до початку 2010-х років і подальше помітне зменшення кількості походів, особливо значне у 2015 році, що має цілком очевидні причини воєнного й соціально-економічного характеру. Не зважаючи на поки що відсутню статистику за 2017 рік, не складно уявити, що тенденція зменшення може продовжитися. Найбільша кількість як категорійних (1195), так і ступеневих (1875) походів за досліджуваний період була проведена у 2008 році. Кожного

року кількість ступеневих походів була суттєво більшою, ніж категорійних, проте до кінця досліджуваного періоду такий розрив помітно скоротився. Позитивним моментом при цьому є хоча б незначне збільшення кількості ступеневих походів у 2016 році порівняно з попереднім.

Діаграми, представлені на рис. 2 й 3, засвідчують відносну стабільність кількісних показників, на які вийшли окремі види СТ в Україні на сучасному етапі. При збереженні домінування піших категорійних походів (рис. 2), слід відзначити певне посилення позицій

Рис. 2. Загальна кількість категорійних спортивних походів з окремих видів туризму (2005-2016 рр.)

Рис. 3. Загальна кількість ступеневих спортивних походів з окремих видів туризму (2005-2016 рр.)

водних і особливо велосипедних походів. При тому що зменшення кількості походів практично з усіх видів туризму розпочалося після 2011 року, у велосипедному туризмі позитивні тенденції розвитку зберігалися включно до 2013 року, завдяки чому велотуризм з 2010 року вийшов на другу позицію (після пішохідного), а у 2014 кількість категорійних велопоходів перевищила половину піших. Кількість гірських походів, натомість, зазнала зменшення.

Рис. 3 засвідчує визначальне місце піших ступеневих походів і в той же час демонструє значне зменшення їх кількості після 2008 року і особливо в останні роки. Частка ступеневих походів з інших видів туризму є дуже незначною, тому з метою аналізу їх динаміки представлена діаграма (рис. 4). Помітно, що найбільш позитивні тенденції характерні для водних ступеневих походів, при тому що конкуренцію їм успішно складають велопоходи, частка яких в окремі роки є найбільшою.

Рис. 4. Загальна кількість ступеневих спортивних походів з окремих видів туризму, без пішохідного (2005-2016 рр.)

На рис. 5 помітний досить пропорційний розподіл загальної кількості СП за головними туристськими регіонами України, а також цілком пояснюване значне зниження частки Криму у ньому з 2014 року.

Як видно з табл. 4, в усі досліджувані роки основна частина СП проводилася в межах України, проте близько половини складних СП (III-VI к.с.) відбулися за межами нашої держа-

ви. Географія останніх узагальнена на рис. 6, з якого видно, що традиційно багато СП (особливо гірських) здійснюється на Кавказі, при тому що кількість таких походів з 2014 року дуже зменшилася. Досить багато СП вищих категорій складності до початку агресії РФ проходила в її інших традиційних туристських регіонах. Помітне деяке збільшення кількості СП на території країн Західної Європи; при

цьому можна очікувати зростання їх частки.

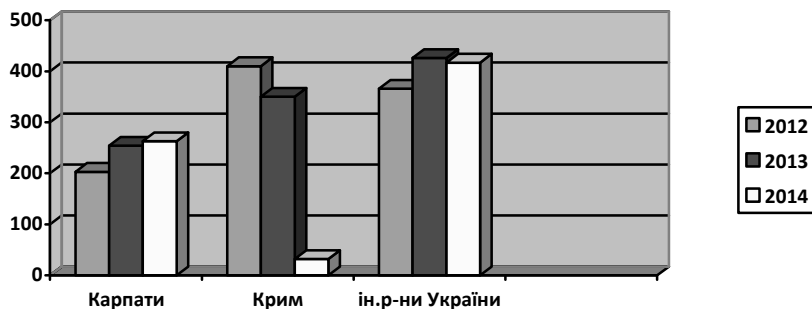

Рис. 5. Співвідношення загальної кількості категорійних і ступеневих походів, проведених на території України у 2012-2014 рр.

Таблиця 4.

Кількість спортивних туристських походів, проведених на території України і за її межами у 2012-2014 рр.

Кількість походів	2012		2013		2014		Разом	
	усіх	III-VI к.с.	усіх	III-VI к.с.	усіх	III-VI к.с.	усіх	III-VI к.с.
В Україні	979	41	1030	108	712	18	2721	167
За межами України	271	75	255	83	99	38	625	196
Разом	1250	116	1285	191	811	56	3346	363

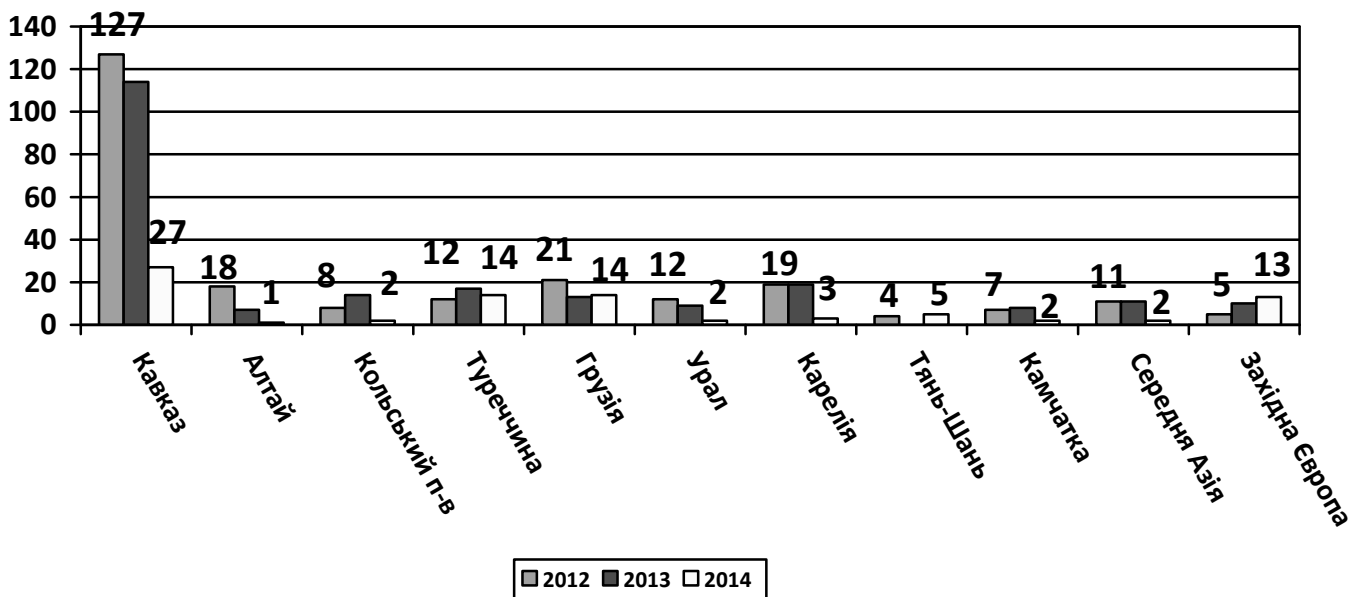

Рис. 6. Співвідношення загальної кількості категорійних і ступеневих походів, проведених поза межами території України у 2012-2014 рр.

Висновки. Аналіз статистичних даних щодо загальної кількості та видової структури СП упродовж дванадцяти останніх років дозволив виявити відносно стійкі особливості сучасного стану СТ в Україні, динаміку та тенденції розвитку окремих видів туризму.

Попри економічні негаразди і численні проблеми, які стали на заваді розвитку СТ в Україні (незадовільне фінансування, насамперед, дитячо-юнацького туризму, застарілість або втрата матеріальної бази місцевих туристських осередків, практичний розвал систе-

ми підготовки громадських туристських кадрів, недостатнє поповнення когорти ветеранів-ентузіастів молодими спортсменами тощо) з середини 2000-х років спостерігалися певні позитивні тенденції як у розвитку окремих видів СТ (головно, велосипедного), так і масовості учасників СП.

Кількісні показники й видова структура, які характеризували стан розвитку СТ, засвідчували позитивну динаміку і дозволяти думати, що занепад 1990-х – початку 2000-х років певною мірою подолано. Позитивні

тенденції у розвитку як деяких видів туризму, так і територіальних осередків Федерації СТ України стали наслідком копіткої діяльності ентузіастів туризму та відновлення регулярної методичної й організаційної роботи. Проте, починаючи з 2012 року, намітилися певні негативні тенденції, зумовлені значною мірою соціально-економічними чинниками. 2014 рік став украї несприятливим для проведення СП

через низку причин, головними з яких є анексія Криму та військова агресія РФ. На жаль, після 2014 року негативні тенденції продовжилися.

Звичайно, їх подолання і виведення СТ на належний рівень розвитку – це комплексна проблема, яка вимагає виваженого підходу до її вирішення.

Література:

1. Остапчук, 2016 – Остапчук В.В. Сучасний стан розвитку спортивного туризму в Україні / В.В. Остапчук // Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти: Збірник наукових праць. – Додаток до гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».- Переяслав-Хмельницький, ФОП Домбровська Я.М., 2016. – С. 379-386.
2. Офіційний сайт Федерації спортивного туризму України [електронний ресурс]: режим доступу: <http://www.cmkk.com.ua/>

References:

1. Ostapchuk, 2016 – Ostapchuk V.V. Suchasnyy stan rozvytku sportyvnoho turyzmu v Ukrayini / V.V. Ostapchuk // Fizychnе vykhovannya, sport i turyst's'ko-krayeznavcha robota v zakladakh osvity: Zbirnyk naukovykh prats'. – Dodatok do humanitarnoho visnyku DVNZ «Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody».- Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu, FOP Dombrov's'ka Ya.M., 2016. – S. 379-386.
2. Ofitsiyyny sayt Federatsiyi sportyvnoho turyzmu Ukrayiny [elektronnyy resurs]: rezhym dostupu: <http://www.cmkk.com.ua/>

Аннотация:

Остапчук В. В. СОВРЕМЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ СПОРТИВНЫХ ТУРИСТСКИХ ПОХОДОВ В УКРАИНЕ

Исследование посвящено современным особенностям динамики и географии спортивных туристских походов в Украине. Путем анализа динамики спортивных туристских походов, проведенных за последние двенадцать лет, определяются современное состояние и проблемы развития спортивного туризма в Украине. Прослеживаются особенности динамики количества категорийных и степенных спортивных походов, рассмотренных и зачатенных по отдельным видам спортивного туризма, прежде всего, пешеходного. На основании отчетов областных Федераций спортивного туризма и итогов ежегодных Чемпионатов Украины спортивных туристских походов анализируются особенности географии спортивных туристских походов как в мире, так и в разрезе главных туристических регионов Украины. На основании выявленных статистических закономерностей анализируются условия и проблемы развития спортивного туризма в Украине и их особенности на современном этапе. Такой статистический анализ проводится впервые, что и определяет главную научную новизну исследования. Количественные показатели и видовая структура, которые характеризовали состояние развития спортивного туризма, свидетельствовали о положительной динамике и позволяли думать, что упадок 1990-х – начала 2000-х годов в некоторой степени преодолен. Положительные тенденции в развитии некоторых видов туризма стали следствием кропотливой деятельности энтузиастов туризма и возобновления регулярной методической и организационной работы. Однако, начиная с 2012 года, обозначились некоторые негативные тенденции, обусловленные в значительной мере социально-экономическими факторами. 2014 год стал очень неблагоприятным для проведения спортивных походов из-за ряда причин, главными из которых есть аннексия Крыма и агрессия РФ. К сожалению, после 2014 года негативные тенденции продолжились.

Ключевые слова: категорийные и степенные туристские походы, виды спортивного туризма.

Abstract:

Ostapchuk V. V. MODERN FEATURES OF SPORTING HIKING TRIPS IN UKRAINE.

The research is devoted to the modern features of the dynamics and geography of sports hiking trips in Ukraine. By analyzing the dynamics of sports hiking trips conducted over the last twelve years, the current state and problems of the development of sports tourism in Ukraine are determined. Trace the peculiarities of the dynamics of the number of categorical and step-by-step sports hikes, considered and included from certain types of sports tourism, first of all, pedestrian. Based on the reports of regional sports tourism federations and the results of the annual Ukrainian Championships of sports tourism campaigns, the peculiarities of the geography of sporting hiking trips in the world and in the context of the main tourist regions of Ukraine are analyzed. On the basis of the revealed statistical laws, factors and problems of the development of sports tourism in Ukraine and their features at the present stage are analyzed. Such a statistical analysis is carried out for the first time, which determines the main scientific novelty of the study. Quantitative indicators and type structure that characterized the development of sports tourism, showed positive dynamics and allow to think that the decay of the 1990's - early 2000's to some extent overcome. Positive trends in the development of some types of tourism have become a result of the hard work of enthusiasts of tourism and the

restoration of regular methodological and organizational work. However, since 2012, there have been some negative trends, which are largely due to socio-economic factors. 2014 has become extremely unfavorable for sports events for a number of reasons, the main ones being the annexation of the Crimea and the military aggression of the Russian Federation. Unfortunately, after 2014, negative trends continued.

Key words: categorical and step-by-step hikes, kinds of sports tourism.

Надійшла 06.11.2017р.

УДК 911.2 (504):338.438.11

Петро ЦАРИК

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ЛАНДШАФТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ"

Розглянуто підходи до оцінки рекреаційної придатності ландшафтів Національного природного парку «Кармелюкове Поділля» у розрізі медико-біологічного, психолого-естетичного і технологічного типів оцінки. Проведено бальну оцінку природно-територіальних комплексів парку за 12 показниками об'єднаних у три групи: Естетичним, медико-біологічним та технологічним типами оцінки (максимальна сума балів - 36). Визначено, що майже вся територія парку є сприятливою для проведення різного роду рекреаційних занять.

Ключові слова: Кармелюкове Поділля, рекреаційна придатність, бальна оцінка, ландшафт.

Формулювання цілей статті. Рекреаційне природокористування розглядають сьогодні як один із природооохоронних, невиснажливих для природних комплексів видів природокористування. У поєднанні із заповідним природокористуванням ці два види складають протиположним чином традиційним видам природокористування (земле-, водо-, лісо-, надкористування тощо), і за своєю сутністю вони є природозбережувальними. Їм відводиться особлива екобалансуюча роль в умовах сталого розвитку. Інтенсивне формування інтегрованих заповідно-рекреаційних об'єктів впродовж останнього десятиліття: транскордонних біосферних резерватів, національних природних та регіональних ландшафтних парків передбачає їх всебічне вивчення на предмет оцінки їх рекреаційної придатності, потенціалу, наявних сукупних рекреаційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В рекреаційній географії, раціональному природокористуванні сформувався низка наукових підходів, щодо вивчення рекреаційної придатності природних територіальних комплексів, оскільки саме вони забезпечують повноцінний відпочинок і оздоровлення населення.

Загальний аналіз оцінки ландшафтних рекреаційних ресурсів Поділля висвітлений у монографії Г.І. Денисика і В.М. Воловика "Рекреаційні ландшафти Поділля" у 2009 році. Питанням розвитку екологічного туризму в межах Шацького та "Припять-Стохід" національних природних парків було присвячено дисертаційне дослідження О.В. Міщенко "Конструктивно-географічне обґрунтування розвитку екологічного туризму в національних природних парках" у 2012 році. У 2013 році В.В. Худоба захистив дисертацію за темою

"Конструктивно-географічні засади оптимізації функціонування регіональних ландшафтних парків Західного Волино-Поділля". У цьому ж році А.І. Яворським в дисертаційному дослідженні "Конструктивно-географічні засади організації території (на прикладі Карпатського національного природного парку)" виявлено залежність між станом антропогенного навантаження, видами навантажень та ландшафтною організацією території парку.

Дану публікацію варто розглядати як продовження тематики оцінки рекреаційного потенціалу і рекреаційних ресурсів реалізованої у наукових працях з 2010 по 2016 роки [6,7,8,9,10].

Метою роботи є відпрацювання методики оцінки рекреаційної привабливості природних територіальних комплексів в межах національного природного парку "Кармелюкове Поділля".

Виклад основного матеріалу. Національний природний парк "Кармелюкове Поділля" розташований розташований у південно-східній частині Вінницької області в Тростянецькому та Чечельницькому районах, в адміністративних межах Берізецької, Бондурівської, Бритацької, Вербської, Демівської, Куренівської, Лузької, Любомирської, Стратіївської, Тартацької, Червоногребельської сільських рад та Чечельницької селищної ради Чечельницького району та Торканівської сільської ради Тростянецького району. (табл. 1,2).

Аналіз таблиць 1 та 2 показав, що 88,5% території національного природного парку "Кармелюкове Поділля" займають ліси, що свідчить про високий потенціал екологічних та середовищезбережувальних функцій. Однак це свідчить про своєрідність рекреаційного використання території. Більшість території НПП є